

בג"צ 670/89
קבוע: 21.9.89

בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

מוסא, מוחמד עודה ואח'

ע"י האגודה לזכויות האזרח-
עוה"ד דן סיימון
רחוב דיסקין 9, ירושלים

ה ע ו ת ר י ם

נ ג ד

1. מפקד כוחות צה"ל
באזור יהודה ושומרון,
מפקדת פיקוד מרכז

2. מפקד כוחות צה"ל ברצועת עזה,
מפקדת פיקוד דרום, צה"ל

ע"י פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים

ה מ ש י ב י ם

ווזעה מטעם בג"צ היועץ המשפטי לממשלה

1. עינינה של עתירה זו בשניים: בדרישה למסירה מקום מעצרם של העותרים 1-3; בעתירה כי, דרך כלל, תמסר הודעה על דבר המעצר ומקום ההחזקה במעצר של עצורים באזורי יהודה והשומרון וחבל עזה.
2. הודעה בדבר מקום מעצרם של בני משפחתם של העותרים נמסרה לבא-כוחם, עו"ד דן סיימון, ביום 30.8.89 ובכך התמלאה העתירה בהיבט הפרטני שלה. החגובה שלהלן מופנית, איפא, כלפי הפן הכללי של העתירה, אשר מפאת עקרונם של דברים סברנו כי מן הראוי להביא עיקריהם להלן.

כללי

3. בסעיף 78 א' (ב) לצו בדבר הוראות בטחון נקבעה ההוראה לפיה

" נעצר אדם, תמסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום חימצאו לאדם הקרוב אליו, אולם אם ביקש העצור שלא לחודיע כאמור". (להלן - הצו).

הוראה זו הותקנה על ידי המפקד הצבאי, בצו, בחודש פברואר 1988, בהתחשב בצרכי האוכלוסייה המקומית. עם זאת, היו רשויות הצבא ערות לקשיים שהוראה זו מעמידה בפני כלל המערכת.

זאת, במיוחד, לנוכח אירועי ההתקוממות, כאשר כפועל יוצא מהתגברות מעשי האלימות והפרות הסדר באזורים, גדל באופן משמעותי מספר העצורים ונדרשה השמטת במחקני השחייה וכליאת שונים תוך ניידות מוגברת ביניהם.

בכל אלה נערמו קשיים רבים על דרך יישומן של הוראות הצו, והפעלתן.

4. על אף המצב החמור בשטח ולמרות הקשיים האובייקטיביים שביישום הוראות הצו באופן דווקני, יצאו הוראות נוהל בכל אחד אחד מן האזורים שענינן "חודעה על מעצר למשפחות העצורים ולצלב האדום".

עיקרן של ההוראות בא לכלל בטוי באלה:

(א) נקבעה שיטת דיווח בין מתקני הכליאה השונים לבין מרכז שליטה בו רוכז המידע בדבר מעצרים ותנועות עצורים במתקני הכליאה השונים.

מרכז השליטה הופקד על מסירת דיווח יומי בדבר מצבת העצורים, בין היתר, גם למושלים הצבאיים בנפות המינהל האזרחי.

(ב) נקבע נוהל לפיו תינתן לנג עצור גלויות ואו, על מנת שימנע לבני משפחתו ובכך יודיע להם על מקום חמצאו.

(ג) בפועל, בנוסף על אלה, פורסמו בנפות המינהל האזרחי מדי יום גם רשימות העצורים שנמצאו במתקני השחייה שנפות, באותה עת.

רשויות הצבא פעלו משך כל הזמן לשיפור דרכי החודעה למשפחות על דבר המעצר ותנועת העצורים, בין מתקני הכליאה השונים - בין היתר מחמת היותם מודעים לתקלות שנפלו מפעם לפעם באיחור עצורים

5. בימים אלה, ממש, הוכנסו שינויים בהוראות הנוהל, אשר בין השאר, יש בהם כדי ליתן מענה, גם לטענות שבעתירה, (במיוחד בהתייחס לטענות שבסעיף 14 הימנה).

ואלו עיקרי חובות

(א) משלוח גלויות - במהלך קליטתו של עציר במתקן השהיה ובמתקן כליאה, ימלא הוא גלוית דאר מיוחדת הכוללת הודעה על דבר המעצר, מתקן הכליאה, תאריך הקליטה במתקן, שמו ומענו של האדם אליו מבקש העציר כי הגלויה תשלח.

מדי יום ביומו, יועברו הגלויות ממתקן הכליאה אל בית הזאר המקומי, אשר ידאג לחלוקתן ולהפצתן באזור.

(ב) העברת רשימות העצורים ממתקני ההשהיה

1. מפקד מתקן השהיה יהיה אחראי להעביר מדי יום ביומו לקצין המנהל האזרחי (קמ"א) בנפה בה נמצא מתקן ההשהיה, רשימה של העצירים הנמצאים במתקן ושל אלה שהועברו באותו יום למתקני כליאה אחרים, תוך פירוט זהותו של המתקן אליו הועברו.

2. נמצא ברשימה עציר מנפת מגורים אחרת, יצוין הדבר ברשימה, ושמו יודע לקצין המינהל של אותה נפה, אשר יכלול שמו ומקום מעצרו, ברשימת העצורים היומית המתפרסמת על ידו.

3. באזור תבל עזה - יועברו מדי יום, רשימות ממתקני הכליאה אל המינהל האזרחי, ובחן פירוט מצבת העצירים לאותו יום, שמות העצורים הנקלטים, חמועברים למתקן אחר ושמותיהם של אלה ששוחררו. *בגל האזורי האזרחי הנפה*

ממתקן הכליאה קציעות, תועברנה רשימות דיווח, למינהל האזרחי - בדומה.

4. בכל עת, תחייב תלויה על לוח המודעות בנפה, רשימה שמית, בשפה הערבית של העצורים המצויים במתקן ההשהיה וכן רשימה ובה הודעה על העברת העצירים ממתקן ההשהיה למתקני כליאה אחרונים - במשך שבעת הימים השחרור.

5. הרשימות ייתלו במקום מוגן שלא יאפשר תלישתן, ובכל עת הוא לציבור גישה אליהן.

6. תושבים שלא איתרו קרוביהם ברשימות, ימלאו טופס בו פרטים מלאים אודות קרובם הנעדר. קצין המינהל האזרחי יקיים בעבורם את הבדיקה הנדרשת לאיתורו של העציר וישיב למשפחה בתוך ~~48 שעות~~ *האזורי*.

(ג) מרכז השליטה ימשיך בריכוז דו"חות ונתונים, בדבר מצבת הכלואים במתקני הכליאה השונים.

(ד) פירסום - מושלי הנפות יביאו לידיעת התושבים דבר קיומן של הודעות בדבר מעצר בניגוד לכו על סכומים ששמו אנו רמון פיע'רסמן לציון, והאפשרות בדבר פניה לקמ"א לאיתור קרובי משפחה או לאדם אחר הקרוב אליו.

(ה) במיקרים חריגים, (כגון שעציר זקוק לתרופות מיוחדות), תועבר הודעת טלפונית, על מעצרו ומקום המצאו של העציר, למשפחתו או לאדם אחר הקרוב אליו.

(ו) ביקורת

בתוך חודש ימים מפירסום הנוהל יקום גוף מבקר לשם עריכת ביקורת על אופן קיומם של הנהלים בשטח, ואשר ימסור ממצאי הביקורת לרמ"ט האלוף, בתוך חודשים ממועד הקמתו.

6. סוף דבר - רשויות הצבא מכירות בצורך שבמסירת הודעה למשפחות על דבר המעצר ומקום המעצר, וחמטרה היא למלא באופן הראוי והיעיל ביותר אחרי החוראות שבצו.

השינויים בחוראות הנוהל, אשר יכנסו לתוקף בתוך כשבועיים ימים, יהא בהם כדי ליעל ההליכים, כך שדבר המעצר ומקום המעצר יהיו בידיעת המשפחות בהקדם האפשרי, - הכל תוך התחשבות בתנאים השוררים כיום באזורים.

7. הנח כי כן, ניתן מענה לטענות הכלליות בעתירה, ובית המשפט הנכבד יתבקש לדחותה.

חיוס, באלול חשמ"ט
בספטמבר 1989

גילי ארד
מנהלת מסלקת הבגצ"ים
בפרקליטות המדינה